

**ΦΩΤΙΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ**

**ΕΚΦΡΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΙΣ
ΝΕΑΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ**

ΤΗΣ ΠΕΡΑΓΙΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ,

**ΥΠΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΟΣ
ΟΙΚΟΔΟΜΗΘΕΙΣΗΣ.**

P. 117
C **Φ**αιδρὸν ὁρῶ τῆς παρούσης ἡμέρας τὸν σύλλογον, καὶ οἶον οὐκ
ἂν τις ἀνθρωπίνῳ σπουδάσματι καὶ χωρὶς ἐπιπνοίας θείας συ-
κροτῆσαι κατισχύσει. διὸ καὶ τερπνὰ τῆς χάριτος ὑποδέχομαι
τὰ χαρίσματα, καὶ τῷ Χριστοῦ ποιμνίῳ ἐνευθηνουμένῳ καὶ χάλ-
ροντι συναγελαζόμενος ἐπαγάλλομαι, οὐ μέχρις ἡμῶν περιγραφο-5

**P H O T I I P A T R I A R C H A E
C O N S T A N T I N O P O L I T A N I**

**NOVAE SANCTISSIMAE DEI GENITRICIS
ECCLESIAE,**

**IN PALATIO A BASILIO MACEDONE
EXSTRUCTAE,**

DESCRIPTIO,

ANSELMO BANDURIO POST FRANC. COMBESISIUM

INTERPRETE.

Iucundum video praesentis diei coetum, qualem nemo humana opera studioque, nec nisi divini afflatu numinis, cogere valeat. quare suavia gratiae munera lubens excipio, ac laeto florentisque Christi gregi coniunctus laetitia exsulto, gnarus alacritatem laetitiamque solennitatis huius

μένην τὴν τερπνότητα καὶ θυμηδίαν τῆς πανηγύρεως ἐπιστάμενος,
 ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν κοινὸν δεσπότην ἀναφερομένην εἰδὼς τὴν σεβα-
 σμιότητα· λαμπρότης γὰρ πανηγύρεως ὅσον ἡμῶν τῶν πανηγυρι- D
 ζόντων τὸ σεμνολόγημα, τοσοῦτον τῆς δεσποτικῆς ἀγάπης ἐναργῆ
 5 παρέχεται τὰ γνωρίσματα. ὅταν δὲ μηδὲ τῶν ἐτησίως καὶ συνή-
 θως ἐπιτελουμένων εἴη τὴν ἀνάμνησιν ἐορτάζουσα, ἀλλὰ και-
 νήν τινα καὶ ἀρτιφανῆ τὴν εἰς θεὸν τιμὴν ἐγκαινίζουσα, πῶς οὐ
 μᾶλλον ἔτι καὶ τὸν θεὸν ἔρωτα διαδειχθεῖη ἐκπυρσεύουσα καὶ
 τὴν τῶν ἐορταζόντων κοσμιότητα καὶ τὸ κλέος ἐπιπλέον ἀναπτύ-
 10 σουσα; ἀλλὰ τίς ἢ τσοσάτη τοῦ πλήθους συνδρομὴ καὶ συνέλευ- E
 σις; τίς ἢ πανήγυρις; τί τὸ συγκαλέσαν καὶ συγκινήσαν ἡμᾶς
 ἅπαντας; βούλεσθε εἶπω; ἢ καλὸν ἐκείνω παραχωρῆσαι καὶ εἰ-
 πεῖν καὶ διδάξαι τῆς πανηγύρεως τὴν ὑπόθεσιν, τῷ χορηγῷ τε
 ἅμα ταύτης καὶ σοφῷ γε ἀρχιτέκτονι. ἐκεῖνος γὰρ ἱκανὸς καὶ
 15 λόγους παραστήσῃ τὸ προκειμένον, ὃς τοὺς τύπους τῶν πραγμά- P 118
 των ἐν τῇ ψυχῇ προενθήμενος ἀμίμητον ἔργον ἐπὶ γῆς πανσόφως
 ὑπεστήσῃ.

Λέγε τοιγαροῦν ἡμῖν, ὦ βασιλέων φιλοχριστότατε καὶ
 θεοφιλέστατε καὶ πάντας τοὺς ἔμπροσθεν νικῶν τε ἅμα καὶ λαμ-
 20 πρῶς φαιδρῶν τῇ κοινωνίᾳ τοῦ ἀξιώματος, λέγε προθύμους,
 ὡς ὄρῳ, τοὺς ἀκουσομένους ἔχων, ἐφ' ὅπερ ἡμᾶς συνεκάλεσας.
 δεῖξον τοῖς λόγοις ἃ τοῖς ἔργοις προὑπέδειξας. ἄρα γὰρ πάλιν B
 κατὰ βαρβάρων νίκας ἀναστήσας καὶ τρόπαια, οἷς πολλάκις ἄλ-
 λοις ἐπ' ἄλλοις ἡμᾶς ἐδέξιώσω φιλοφρονούμενος, ἐπὶ τούτοις

non apud nos solum circumscriptam esse, sed eius venerationem ad
 communem usque dominum referri: nam solennitatis splendor quantum
 nobis celebrantibus gloriae confert, tanta praebet nostrae erga dominum
 dilectionis argumenta. quando autem non eorum quae annuo ritu per-
 aguntur memoriam celebrat, sed novi cuiusdam recentisq[ue] deo collati
 honoris encaenia persolvit, quis non ardentio[re]m amoris flammam osten-
 dat celebrantiumque ornatum et gloriam clarius explicet? at quis tan-
 tus multitudinis concursus, quis conventus, quae celebritas? quis nos
 omnes evocavit? quis concivit? vultis dicam? annon e re fuerit ei
 potius dicendi ac celebritatis causam explanandi remittere, qui eius au-
 ctor et sapiens architectus fuerit? ille quippe praesens argumentum
 opportunius recenseat, qui animo prius conceptis rerum formis inimita-
 bile in terra opus sapientissime condidit.

Dicas igitur nobis, imperator Christi amantissime ac religiosissime,
 qui decessores omnes una et antecellis ac dignitatis consortio praeclare
 exornas, dicas auditoribus alacri, ut vides, animo adstantibus, qua de
 causa nos invitaveris. ostende verbis ea quae operibus praemonstrasti.
 num rursus devictis barbaris tropaea erexisti, qualibus nos frequentis-
 sime, amore nostri commotus, liberaliter excepisti, nosque convocasti

συνήγειρας εὐφραῖναί τε ἅμα καὶ τῷ δεδωκότι τὴν νίκην κοινήν
καὶ πάνδημον ἀναπέμψαι τὴν εὐχαριστίαν; ἢ λαβῶν ὑποσπόν-
δους ἄλλους, καὶ ταπεινώσας ὑψηλὸν καὶ γαῦρον καὶ ἀλλόφυλον
φρόνημα, ὡς ἐπὶ τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ Θεοῦ εὐσεβοφρόνως
ἀναφέρων πάντα τὰ σοὶ κατορθούμενα; ἢ πόλεις ὑπηκόους τὰς 5
C μὲν πάλαι κάτω κειμένας ἀνορθώσας, τὰς δὲ καὶ ἐκ βάρθρων αὐ-
τῶν ἀνεγείρας, καὶ ἄλλων ἀνοικισμοὺς ἐργασάμενος, καὶ ταῖς
πολιτείαις πυκνώσας τὰ ὄρια; ἢ πλουτῶν, καὶ ποιῶν εὐδαίμονας
τὸ ὑπήκοον; διδάξον ἡμᾶς, πρὸς σέ τὸν κοινὸν τῆς οἰκουμένης
ἀφορῶντας ὀφθαλμόν, ἐπὶ τίνι τούτων ἡμᾶς συνεκάλεσας; ἢ 10
σιγᾶς μὲν αὐτὸς ἐπεικείας τρόπῳ, καὶ τῷ μὴ βούλεσθαι σε τὰ
σὰ ἡμῖν διηγέσθαι κατορθώματα, οἷς ἀνάγκη τοὺς ἐπαίνοους
συνυφαίνεσθαι· ἐμὲ δὲ παρέχεις ὑπηγῆσαι τῷ λόγῳ τοῖς σοῖς
D ἔργοις ἐμπνεόμενον, τοῦ παρόντος συλλόγου τὸ αἴτιον;

Ἄλλη τοιγαροῦν, ὦ φίλοι, τελετὴ καὶ ἄλλο μυστήριον σὴ- 15
μερον. ναὸς παρθενικὸς ἐπὶ γῆς ἐγκαινίζεται σήμερον, καὶ τῆς
θεομήτορος, εἴπερ ἄλλο τι τῶν ἐγκοσμίων, ἐπάξιον οἰκητήριον.
ναὸς παρθενικὸς ἐπὶ γῆς ἐγκαινίζεται σήμερον, βασιλικῆς μεγαλο-
πρεπείας ἔργον ὡς ἀληθῶς πολυύμνητον. ναὸς ἐν μέσοις αὐτοῖς
E ἀνακτόροις, ἀνάκτορον ἄλλο θεῖον καὶ σεβάσιμον ἀνιστάμενος, 20
καὶ τῇ πρὸς αὐτὸ παραβολῇ καὶ συγκρίσει ἰδιωτικὰς οἰκίας ἀπο-
φαίνων τὰ ἀνάκτορα, μᾶλλον δὲ τῷ οἰκίῳ κάλλει καὶ τῇ ἐνούσῃ
λαμπρότητι καὶ ταῦτα περιαστράπτων καὶ φαιδρύνων καὶ πολὺ

ut una laetemur ac largitori deo communes gratiarum actiones referamus? an ut, cum alios dediticios acceperis, ac superbum et arrogantem alienigenarum animum depresseris, omnia praeclare gesta in robustam dei manum pie referas? an subditis urbibus, quae iamdiu collapsae iacebant restauratis, aliorumque domiciliis exstructis, imperii finibus vario praesidio munitis, an partis divitiis subditisque felicitate donatis? nos, quaeso, doceas, qui ad te communem orbis oculum respicimus, cuius tandem horum gratia nos invitaveris? an siles modestiae causa, quod praeclara gesta tua recensere nobis non lubeat, quibus laudes enarrare tuas in officio est; mihi que praestas, ut gestis animatus tuis praesentis conventus causam celebrare possim?

Alia igitur, amici, solennitas, aliud hodierna die mysterium. virginalis in terra templi encaenia hodie peraguntur; dei que matre dignum, si quod aliud in mundo, habitaculum consecratur: virginalis templum in terra hodie dedicatur, imperatoriae magnificentiae opus, vere multis laudum canticis celebrandum. templum in medio ipso palatio, divinum nempe aliud venerandumque palatium excitatur, eiusmodi scilicet ut comparatione facta imperatoria ipsa palatia pro privatis aedibus habeas; imo vero ea qua pollet venustate et pulchritudine ea

παρασκευάζων τοῦ προτέρου κόσμον σεμνότερα. εἶποις ἂν εἰς
 αὐτὸν ἰδὼν οὐκ ἀνθρωπίνης χειρὸς ἔργον, ἀλλὰ θεῖαν τινὰ καὶ
 ὑπὲρ ἡμᾶς δύναμιν τὸ κάλλος αὐτῷ ἐπιμορφώσασθαι. προπύ-
 λαια μὲν γὰρ τῷ ναῷ περικαλλῆ διεσκευάσται· καὶ γὰρ μαρμά- F
 5 ρων διαλευκῶν πλάκες λαμπρόν τι καὶ χάριεν ἀποσιμβροῦσαι,
 ὄλην ἐναπολαβοῦσαι τὴν πρόσοψιν, καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλας θέσιν
 καὶ τὴν τῶν περάτων συνάφειαν τῷ ὁμαλῷ καὶ λείῳ, καὶ τῷ
 προσηρμόσθαι λαν ἀποκρῦψασαι, εἰς ἐνὸς λίθου συνέχειαν γραμ-
 μαῖς εὐθείαις ὥσπερ ἐπιγεγραμμένου, θαῦμα καινὸν ὄραθῆναι
 10 καὶ ἡδιστον, τὴν τῶν ὀρώτων φαντασίαν ἐπάγουσιν. ἔξ ὅπερ
 τὰς ὕψεις καὶ συνέχουσι καὶ πρὸς ἐκτὸς ἐπιστρέφουσαι οὐκ P 119
 ἐθέλειν ποιοῦσι τὸν θεατὴν μεταχωρῆσαι πρὸς τὰ ἐνδότερα, ἀλλ'
 ἐν αὐτῷ τῷ προτεμενίσματι τοῦ καλοῦ θεάματος ὁ προσιῶν ἐπι-
 πλάμενος, καὶ τοῖς ὀρωμένοις ἐρείδων τὰ ὄμματα, ὥσπερ τις
 15 ἐρριζωμένος τῷ θαύματι ἔστηκεν. Ὅρφεϊ μὲν οἱ μῦθοι τῷ Θρακί
 κιθάραν κροτοῦσι, κινουσαν τοῖς φθόγγοις τὰ ἄψυχα. εἰ δὲ καὶ
 ἡμῖν ἔξῃν εἰς μύθους ἀπαίρειν καὶ φοβερὰν ποιεῖν τὴν ἀλήθειαν,
 εἶπεν ἂν τις τοὺς προσιόντας τῷ προτεμενίσματι εἰς φυτῶν ἀπο-
 δεινδρομένους φύσιν τῷ θαύματι μεταβάλλεσθαι· οὕτως ἅπαξ B
 20 τις ἰδὼν δυσσποσπάστως κατέχεται.

Ἐπειδὴν δὲ τις ἐκεῖθεν μόλις ἀποσπασθεὶς εἰς αὐτὸ παρα-
 κήνη τὸ τέμενος, ἡλικῆς καὶ ὄσης αἴτος χαρᾶς τε ἅμα καὶ ταρα-
 χῆς καὶ θαύματος ἐμπίπλαται! ὡς εἰς αὐτὸν γὰρ τὸν οὐρανὸν

ipsa palatia illustrat, magnamque affert pristinis eius ornamentis acces-
 sionem. hoc templum conspicatus dicas non humanae artis opus esse,
 sed divinam quandam nobisque superiorem virtutem eam ipsi pulchritu-
 dinem indidisse. templi vestibulum egregio ornatu et decore concinna-
 tum: candidi enim marmoris tabulae cum splendore et venustate fulgent,
 unoque conspectu singularum iuncturas et positiones leni subtilique com-
 missura obtegunt, ita ut lapidem unum rectis distinctum lineis (res mi-
 raculo nova!) esse dixeris, ac intuentium oculi suavissime capiantur.
 indeque visum ita demulcent ac devinciunt, ut ad interiora conspicienda
 spectator accedere nolit, sed in ipso templi vestibulo spectaculi pulchri-
 tudine attonitus, fixis ad rem oblatam oculis, positus ceu radicibus prae
 stupore maneat immotus. Orpheo Thraci fabulae lyram assignant, quae
 soni venustate res inanimas moveat. quodsi nobis veritatem in fabulas
 transferre atque figmento stupendam reddere fas esset, dixerit aliquis
 eos qui vestibulum adeant in plantarum arborumque naturam miraculo
 attonitos concedere: ita qui semel coniecit oculos, aegre a spectaculo
 avellitur.

Postquam autem quis vix inde avulsus in ipsum delubrum pro-
 spexerit, quanto ille gaudio perturbatione et admiratione repletur!

μηδενὸς ἐπιπροσθούντος μηδαμόθεν ἐπιβεβηκώς, καὶ τοῖς πολυ-
μόρφοις καὶ πανταχόθεν ὑποφανομένοις κάλλεσιν ὡς ἄστροις
περιλαμπόμενος, ὅλος ἐκπεληγμένος γίνεται. δοκεῖ δὲ λοιπὸν
C ἐντεῦθεν τὰ τε ἄλλα ἐν ἐκστάσει εἶναι καὶ αὐτὸ περιδονεῖσθαι τὸ
τέμενος· ταῖς γὰρ οἰκείαις καὶ παντοδαπαῖς περιστροφαῖς καὶ 5
συνεχέσι κινήσειν, ἃ πάντως παθεῖν τὸν θεατὴν ἢ πανταχόθεν
ποικιλία βιάζεται τοῦ θεάματος, εἰς αὐτὸ τὸ δρώμενον τὸ οἰκεῖον
φραντάζεται πύθμη.

Ἀλλὰ γὰρ χρυσὸς τε καὶ ἄργυρος τὰ πλεῖστα τοῦ ναοῦ διει-
λήφασιν, ὃ μὲν ψηφῖσιν ὑπαλειφόμενος, ὃ δὲ εἰς πλάκας ἀποξέ- 10
μενος καὶ τυπούμενος, ἄλλος ἄλλοις ἐπιπλασσόμενος μέρεσιν.
D ἐνταῦθα ἐπικοσμούμενα κιονόκρανα, ἐνταῦθα δὲ διὰ χρυσῶν
περιζώματα· ἀλλαχόθι δὲ ταῖς ἄλύσειν ἐπιπλεκόμενος χρυσὸς
ἢ χρυσοῦ τι θαυμασιώτερον, ἢ θεία τραπίζα, σύνθημα. ἄργυρος
δὲ περὶ τὰς πυλίδας καὶ στυλίδας τοῦ θυσιωστηρίου σὺν τοῖς περι- 15
στοίσι· καὶ αὐτὸς ὁ κωνοειδῆς καὶ τῇ θείᾳ τραπέζῃ ἐπικείμενος
σὺν τοῖς ὑπερείδουσι στυλίσκοις καὶ ὑπωρόφοις. καὶ μαρμάρων
δὲ πολυχρῶμων ὅσα μὴ χρυσὸς ἐπέδραμεν ἢ ἄργυρος περιέλαβεν,
E ἀμύχανόν τι καὶ τερπνὸν φιλοτέχνημα, τὰ ὑπόλοιπα τοῦ ναοῦ
διεκόσμησεν. ἢ δὲ τοῦ ἐδάφους θέα, εἰς ζῳῶν μορφὰς καὶ 20
σχημάτων ἄλλας ἰδέας ταῖς πολυμόρφοις ψηφῖσι διαμορφωθείσα,
θαυμαστὴν τινα τοῦ τεχνίτου τὴν σοφίαν παρεστήσατο, παῖδας
ὡς ἀληθῶς καὶ πλασμάτων πλάστας τοὺς Φειδίας ἐκείνους καὶ
Παρρυσίους καὶ Πραξιτέλεις καὶ Ζεύξιδας ἐν τῇ τέχνῃ ἀπελέγ-

tanquam enim in ipsum caelum nullo obstante ascenderit, variis et undequaque fulgentibus veluti astrorum splendoribus illustratus, totus in stuporem agitur; iamque et alia omnia loco moveri et ipsum delubrum circumvolvi putat. nam cum sese frequentibus motibus et conversionibus circumquaque vertat, quod spectatorem pati cogit spectaculi varietas, id in ipso spectaculo accidere spectator sibi conflat.

Atenim aurum et argentum plerasque templi partes occupant: aliud tessellis obductum est, aliud in laminas tabulasque diductum et efformatum, aliud aliis partibus adhibitum. hic columnarum capitella ornata, istic circumposita aurea perizomata: alibi aurum catenis complicatum. at quae vel auro mirabiliore compositione struitur, sacra mensa est. argentum ad portulas et columellas altaris visitur cum peristylliis; ipsamque conicum divinae mensae tectum columellis fultum et fornicibus. varii coloris marmora, quae nec auro nec argento oblecta sunt, miro iucundoque artificio concinnata reliquis templi partibus ornamentum praebent. pavimenti species, in animalium aliarumque rerum figuras varie concinnata, adeo miram artificis sapientiam exhibet, ut huius comparatione Phidiae illi, Praxiteles Parrhasii et Zeuxides

ξασα. Δημόκριτος εἶπεν ἄν, οἶμαι, τὴν τοῦ ἐδάφους λεπτοουργίαν ἐνιδῶν, καὶ ταύτῃ τεκμηριῶ χρώμενος, μὴ ἄν πόρρω εἶναι F τὸ μὴ οὐχὶ καὶ τὰς ἀτόμους αὐτοῦ καὶ ἐπ' ὄψιν πιπτούσας ἀνευρησθῆαι· οὕτω πάντα πεπλήρωται θαύματος. ἐνὶ δὲ μοι 5 δοκεῖ μόνον ὁ τοῦ τεμένους ἀρχιτέκτων διημαρτηκέναι, ὅτι περ εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν χῶρον ἅμα πάντα συλλέξας τὰ κάλλη οὐκ ἔξ' τὸν θεατῆρ καθαρώς ἐντροφηῆσαι τοῦ θαύματος, ἄλλων ἀπ' ἄλλων ἐφελκόντων τε καὶ μετασπώντων καὶ μὴ παραχωρούντων ὅσον τις ἐθέλει τοῦ ὄρωμένου κορέννυσθαι.

- 10 Ὁ δὲ με παρέδραμε καὶ πρῶτον ῥηθῆναι ἔδει (ἀλλὰ γὰρ P 120 οὐδ' ἐν τοῖς λόγοις τοῦ τεμένους τὸ θαῦμα περιέχει τῷ λέγοντι καθαρώς τὸ οἰκεῖν τελεῖν ἔργον), καὶ δὴ νῦν εἰρήσεται. ἐπ' αὐ- τῆς γὰρ τῆς ὄροφῆς ἀνδρείκελος εἰκὼν μορφήν φέρουσα τοῦ Χρι- στοῦ πολυανθέσι ψηφίσιν ἐγγέγραπται· εἰποῖς ἄν αὐτὸν τὴν γῆν 15 ἐφορᾶν καὶ τὴν περὶ ταύτης διανοεῖσθαι διακόσμησίν τε καὶ κυ- βέρνησιν· οὕτως ἀκριβῶς ὁ γραφεὺς καὶ τοῖς σχήμασι καὶ τοῖς χρώμασι τὴν τοῦ δημιουργοῦ περὶ ἡμᾶς κηδεμονίαν ἐπίπλους γέ- B γονεν ἐντυπώσασθαι. τοῖς δὲ περὶ αὐτῆ τῆ ὄροφῆ τοῦ ἡμισφαι- ρίου τμήμασιν ἐγκύκλοις πληθὺς ἀγγέλων τῷ κοινῷ δεσπότῃ δορυ- 20 φοροῦντες διαμεμβρόσωνται. ἡ δ' ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου ἀνεγει- ρομένη ἄψις τῆ μορφῆ τῆς παρθένου περιουστράπτεται, τὰς ἀχράντους χεῖρας ὑπὲρ ἡμῶν ἐξαπλούσης, καὶ πραττομένης τῷ βασιλεῖ τὴν σωτηρίαν καὶ τὰ κατ' ἐχθρῶν ἀνδραγαθήματα. χορὸς δὲ ἀποστόλων καὶ μαρτύρων, ναὶ δὴ καὶ προφητῶν καὶ C

vere pueri figmentorum artifices videantur. Democritus sane, ut puto, conspecto tanti artificii pavimento, parum abesse dixisset quin suas atomos ob oculos versantes hic deprehenderet: sic cuncta plena miraculo. in uno tamen peccasse mihi videtur architectus, quod omni pulchritudinis genere unum in locum collecto spectatorem miraculo rerum frui non sinat, aliis subinde alio trahentibus ac pellicientibus, nec sententibus ad libitum rei spectaculo satiari.

At quod me fugiebat primumque dicendum fuerat (nam admirandus templi ornatus oratorem suas exsequi partes non sinit), id iam dicturus sum. in ipsa namque superiori fornice virilis imago, Christi formam praeferens, lapillorum vario flore depicta nitescit. dixeris eum terram inspicere, eiusque ornatum ac gubernationem mente agitare: sic accurate pictor ipso habitu et gestu creatoris erga nos providentiam, afflante numine, expressit. in circularibus tholi, qui in hemisphaerii formam erigunt, sectionibus angelorum communem stipantium dominum multitudo depingitur. apsis vero quae ab altari assurgit, virginis forma resplendet, expansis nostri causa intemeratis manibus, ut imperatori salutem et victoriam de inimicis pariat. chorus apostolorum et martyrum,

πατριαρχῶν, ὅλον πληροῦντες ταῖς εἰκόσι τὸ τέμενος ἔξωραϊζουσιν· ὧν ὁ μὲν καὶ σιγῶν, δι' ὧν πάλαι ἀνεφθίγγατο, βοᾷ ὡς ἀγαπητὰ τὰ σκηνώματά σου, κύριε τῶν δυνάμεων· ἐπιποθεῖ καὶ ἐκλείπει ἢ ψυχὴ μου εἰς τὰς ἀυλὰς τοῦ κυρίου. ὁ δέ, ὡς θαναμαστός ὁ τόπος οὗτος· οὐκ ἔστι τοῦτο, ἀλλ' ἢ οἶκος Θεοῦ. 5 ἐπιφωνεῖ δέ τις ἴσως καὶ τῶν οὐχ ἡμετέρων οὐδ' ἐγγεγραμμένων, καὶ ἄκων ἐπιθειάζων τὰ ἡμέτερα, ὡς καλοὶ σου οἱ οἶκοι, Ἰακώβ, D αἱ σκηναὶ σου, Ἰσραὴλ, ὡσεὶ παράδεισοι ἐπὶ ποταμούς, καὶ ὡς αἱ σκηναὶ ἃς ἐπήξεν ὁ κύριος καὶ οὐκ ἄνθρωπος.

Πάλαι μὲν οὖν τῷ Θεόπτη Μωσῆ θείῳ προστάγματι σκηνὴ 10 κατεσκευάστο θυσίαν τε θῦσαι θεῷ καὶ ἁμαρτίας λαοῦ ἐξιλάσασθαι, καὶ τῷ Σολομῶντι δὲ βασιλεῖ ὁ ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸς ὕστερον, τερπνόν τι χρῆμα καὶ πάντας τοὺς ἐμπροσθεν τῷ κάλλει καὶ μεγέθει, καὶ τῇ πολυτελείᾳ ἀποκρυσσόμενος. ἀλλ' ὅσον σκιά καὶ E τύπος ἀληθείας καὶ πραγμάτων αὐτῶν ὑποβέβηκε, τοσοῦτον ἐκεῖνα 15 τοῦ νῦν ἐξοικοδομηθέντος ναοῦ τῷ πιστῷ καὶ μεγάλῳ βασιλεῖ ἡμῶν, οὐχ ὅτι ὁ μὲν τῆς χάριτος καὶ τοῦ πνεύματος τὰ δὲ τοῦ νόμου καὶ τοῦ γράμματος, ἀλλ' ὅτι καὶ τῷ κάλλει καὶ τῇ ἄλλῃ τεχνουργίᾳ καὶ δεξιότητι τὰ δεύτερα φέρουσι.

Καὶ τί ἂν τις ἐν οὕτῳ βραχεῖ καιρῷ τὰ τοῦ περιωνύμου 20 τεμένους λόγῳ περιῶται περιέρχεσθαι θαύματα, ὅπου γε οὐδ' αὐτῇ ἢ ὄψις οὐδ' ἐπὶ συχνὸν χρόνον, καὶ τοι τὰς ἄλλας αἰσθη- F σεῖς τῷ τάχει κατόπιν ἄγουσα, ἀντιλαβέσθαι τούτων οὐδαμῶς

prophetarum item et patriarcharum, qui totum templum pictis imaginibus replent, egregium ipsi ornatum conciliant. horum alius, tametsi sileat, haec quae olim protulerat vociferatur, "quam dilecta tabernacula tua, domine virtutum! concupiscit et deficit anima mea in atria domini; alius vero, "quam mirabilis est locus iste! non est hoc nisi domus dei." succinit fortasse alius, qui nec ex nostris nec in libro descriptus, vel invitus nostra divinitus celebrat, "quam pulchrae domus tuae, Iacob; tabernacula tua, Israel! tanquam paradisi super flumina, et sicut tabernacula, quae fixit deus et non homo."

Olim quidem a dei conspectore Moysae dei ipsius iussu tabernaculum excitatum est ad hostias deo immolandas ac populi delicta expianda. Salomon vero rex templum deinde Hierosolymis condidit, opus aspectu delectabile, quod omnia priora pulchritudine amplitudine et sumptu longe obscuraret. at quantum umbra et figura veritatis rebusque ipsis concedunt, tantum illa huic templo, quod iam fidelis magnusque imperator noster exstruxit; non quia hoc gratiae et spiritus, illa vero legis et literae opus sunt, sed quia pulchritudine arte et aedificii elegantia vetera illa secundas ferunt.

Ecquis vero tam brevi temporis spatio celeberrimi templi miracula tentet oratione percurrere, quando ne ipsum quidem visum, etsi reliquos sensus celeritate longe superet, haec longo temporis intervallo

ἐλέγχεται κατισχύουσα. χαίρω γοῦν ἔγωγε οὐδὲν ἤτιον, εἰ καὶ τὸ ἔλαττον ὁ λόγος ἀπηνέγκατο, ἢ εἰ καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ μέτρον τῆς ἰκανῶς ἐχούσης ἀφίκετο διηγήσεως· οὐ γὰρ τῆς ἐν λόγῳ δυνάμειος ἐπίδειξεν, ἀλλὰ τὸ κάλλιστόν τε εἶναι τὸν ναὸν καὶ ὠραιότατον καὶ νικῶντα νόμους ἐκφράσεως παραστήσαι προή- P 121 ρημαι.

Ἀλλὰ μοι πρὸς σέ ὁ τοῦ λόγου δρόμος τὸν τοῦ συλλόγου αἴτιον ἐπιστρεφόμενος ἰδυνέσθω. χαῖρε τοιγαροῦν, ὦ βασιλεῦ Θεοχαριτώτατε καὶ Θεοφιλέστατε, καὶ ἀνακαινίζου τὴν κατὰ τε 10 σῶμα καὶ ψυχὴν ἐπ' ἔργοις ἀγαθοῖς ἀκμάζων νεότητι· τοῦ τε περιωνύμου ναοῦ καὶ τῶν τῆς σῆς σοφίας ἔργων καὶ χειρὸς ἐορτάζων τὰ ἐγκαλίμια ἔντεινε καὶ κατενοδοῦ, καὶ βασιλευε, ἔνεκεν B ἀληθείας καὶ πρᾶκτικῆς καὶ δικαιοσύνης. ὁδηγεῖ γάρ, ὡς ἔνεστιν ἰδεῖν ἔναργως, καὶ ὁδηγήσει σε ἢ τοῦ ὑψίστου δεξιᾷ τοῦ κτίσαν- 15 τός σε καὶ ἐξ αὐτῶν σπαργάνων εἰς βασιλεία τοῦ οἰκείου καὶ περιουσίῳ λαοῦ χρίσαντος. συνευφραίνου καὶ συνανακαινίζου καὶ αὐτός, τῶν ὄσους ἥλιος ἐπέιδε Kaisάρων τὸ ἐγκαλλώπισμα, σοφία τε καὶ συνέσει τοὺς ἔμπροσθεν παρευδοκίμων καὶ τῇ θείᾳ σε ψήφῳ, ἀλλὰ μὴ σπουδαρχήσαντα, μηδ' ἀνθρωπίναις περι- 20 δρομαῖς τὴν τηλικαυτὴν ἀρχὴν ἀναδέξασθαι. συνευφραίνου τοι- C νην καὶ συνανακαινίζου τῷ μέτοχόν σε προσειληφότι καὶ κοινῶν τῆς βασιλείας ἐπὶ κοινῇ τε σωτηρίᾳ τῶν ἀρχομένων, καὶ ἀξίως τῆς εἰς αὐτὸν εὐνοίας καὶ ἀψευδεστάτης ἀγαπήσεως. διὰ γὰρ

satis percipere vel comprehendere posse liquet? non itaque minore gaudio repleor, etiamsi rebus ipsis minor oratio videatur, quam si haec pro rei dignitate enarrassem. non enim id propositum fuit ut dicendi vim ostentarem, sed ut templum pulcherrimum ac venustissimum esse longaeque descriptionis leges vincere comprobarem.

Verum ad te, celebritatis auctorem, orationis cursus dirigatur. gaude itaque, imperator deo acceptissime ac religiosissime, ac renovare, tum inventute corporis et animae in bonis operibus florens, tum celeberrimi templi operumque sapientiae manusque tuae encaenia celebrans: intende, prospere procede, et regna propter veritatem et mansuetudinem et iustitiam; nam deducit, ut palam videre licet, deducetque te dextera altissimi, qui creavit te et ab ipsis incunabulis in proprii ac peculiaris populi sui imperatorem unxit. collaetare pariter atque innovare ipse, omnium quos unquam sol aspexit gloria Caesarum, quippe sapientiae ac prudentiae laude maioribus longe praecellens, quodque divino suffragio, non ambitu et humanis machinationibus tantum imperium excipias. laetare igitur et innovare cum eo qui te imperii socium atque consortem ad communem subditorum utilitatem, ut affectum verissimamque erga eum dilectionem tuam decebat, allegit. per vestram

τῆς ὑμετέρας δυνάδος ἡ τριάς εὐσεβῶς λατρευομένη τε καὶ προσκυνουμένη, τὴν ἑαυτῆς πρόνοιαν εἰς πάντας ἐξαπλοῦσά τε καὶ διαπορθεύουσα, σοφῶς πηδαλιουχεῖ καὶ διακυβερνᾷ τὸ ὑπήκοον.

- D** Χαίρετε καὶ ὑμεῖς, ὧ τῆς βουλῆς πατέρες, πολὺν σεμνὴν καὶ αἰδέσιμον, πιστῶ καὶ μεγάλῳ βασιλεῖ καὶ σεβαστῶ συνανα-5 καινίζόμενοι Καισαρι, τοῦ περιωνύμου ναοῦ συνεορτάζοντι τὰ ἐγκαινίσματα. χαίρει δὲ καὶ συνευφραίνεται καὶ ὅσον ἱεροφαντικόν τε καὶ ἀρχιερέων πλήρωμα, οἰκεῖον κλέος καὶ κἀνύχημα τὴν τοῦ ναοῦ ποιούμενοι καθιέρωσιν. χαίρετε δὲ καὶ συγχορεύετε καὶ ὑμεῖς, ὧ ὑπόλοπον καὶ φιλόθεον ἄθροισμα, ἄλλον οὐρανὸν 10
- E** ὄρωντες ἐπὶ γῆς τὸν τῆς παρθένου νυδὸν ἐγκαινιζόμενον σήμερον· ἧς ταῖς πρεσβείαις τύχοιμεν ἅπαντες καὶ τῆς μακαρίας ἐκείνης καὶ ἀτελευτήτου χάριτος καὶ ἀγαλλιᾶσεως ἐν Χριστῶ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν. 15

enim duorum societatem trinitas pie culta et adorata, suam ad omnes providentiam explicans et transmittens, sapienter subditos regit atque gubernat.

Vos quoque gaudete, patres conscripti, gravis venerabilisque senatus, qui cum fidelibus atque magno imperatore et Augusto ac cum Caesare clarissimi templi encaenia pari voto celebrante renovamini. gaudet vero et una laetatur totus episcoporum et antistitum coetus, qui templi consecrationem decus sibi atque gloriam conferre ducit. gaudete item ac choreas agite vos, o religiosa multitudo, aliud caelum in terra videntes, virginis templum, cuius hodie encaenia colimus; cuius intercessionibus utinam omnes beatæ illius et immortalis gratiæ ac exultationis compotes efficiamur in Christo Iesu domino nostro, cui gloria et imperium nunc et semper et in saecula. amen.